

ส่วนที่ ๑

สภาพทั่วไปของอำเภอหนองสูง

๑. ข้อมูลทั่วไป

๑.๑ คำขวัญอำเภอ

“หนองสูงถิ่นผู้ไทย	เมืองพระไกรสรราช
ตาดโตนน้ำตกสวย	ห้วยบังอี่น้ำใส
ผ้าไหมเลิศหุ	ภูจ้อแหล่งธรรม
ลี้กล้าพิธิเหยา	ทิวเขางามตา ”

๑.๒ ประวัติอำเภอ

ชนชาติดั้งเดิมที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ตั้งอำเภอหนองสูง สันนิษฐาน ว่าเป็นชนชาติขอม (เขมร) อพยพออกไปเนื่องจากเกรงกลัวอำนาจ จากการขยายอาณาเขตของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ผู้ครองกรุงสุโขทัย ถอยร่นกลับเข้าไปอยู่ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนกัมพูชาในปัจจุบันเมื่อก่อนที่ชาวผู้ไทยจะอพยพมาตั้งเมืองหนองสูง ประมาณ ๕๐๐ – ๖๐๐ ปี

ชาวหนองสูง...เป็นผู้ไทยแดงถิ่นกำเนิดคือเมืองน่าน้อยอ้อยหนู หรือเมืองแฉ่ง ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเมืองเป็นเคียนเบียนฟู อยู่ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเวียดนาม (เวียดนามเหนือ) ต่อมาเกิดความแห้งแล้งกันดาร จึงอพยพมาตั้งเมืองใหม่ที่เมืองวังและเมืองคำอ้อ ซึ่งอยู่ในแขวงสุวรรณเขต ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปัจจุบัน

ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีท้าวสีหนาม (สิงห์) เจ้าเมืองคำอ้อเป็นผู้นำได้พาผู้คนจากเมืองคำอ้อ ๘๐๖ คน เมืองวัง ๘๕๒ คน รวม ๑,๖๕๘ คน อพยพข้ามแม่น้ำโขงมาขึ้นฝั่งประเทศไทยที่ท่าเมืองมุกดาหารอนุญาตให้มาตั้งถิ่นฐานอยู่ดงบังอี่ แขวงเมืองมุกดาหาร ต่อมาได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ จากพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้ตั้งบ้านหนองสูง เป็น “เมืองหนองสูง” โดยมีสารตราตั้งเมืองและเจ้าเมืองมาเมื่อวันศุกร์ แรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๘ ปีมะโรง จ.ศ.๑๒๐๖ ตรงกับวันที่ ๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๓๘๗ ให้ท้าวสีหนาม (สิงห์) เป็นเจ้าเมืองหนองสูงชื่อ “พระไกรสรราช” ทำราชการขึ้นกับเมืองมุกดาหาร

เมืองหนองสูง มีฐานะเป็นเมืองจัตวา ขึ้นเมืองมุกดาหาร นับแต่นั้นมา มีเจ้าเมืองขึ้นครองเมืองติดต่อกันมา ๓ ท่าน คือ

๑. ท้าวสีหนาม (สิงห์) เป็นพระไกรสรราช
๒. ท้าวลุน เป็นพระไกรสรราชที่ ๒
๓. ท้าวราชอาต (น้องท้าวสีหนาม) เป็นพระไกรสรราชที่ ๓

หลังจากที่เจ้าเมืองท่านสุดท้ายถึงแก่กรรมแล้ว เป็นช่วงที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงให้มีการปรับปรุงการปกครอง จึงยังไม่ดำเนินการแต่งตั้งเจ้าเมืองสืบแทน คงมีแต่ “ผู้รักษาเมือง” เป็นผู้ทำการแทนเจ้าเมือง สืบต่อมา ๓ ท่าน คือ

๑. หลวงอำนาจณรงค์ (บุศย์)
๒. หลวงทรงฤทธิ์ธอน (เสือ)
๓. หลวงชนะนาจ อาจิวิชัย (ตาอุฮาด)

พ.ศ. ๒๔๕๐ เมืองหนองสูง ถูกยุบเป็นอำเภอหนองสูง พร้อมกันนั้นได้ย้ายที่ว่าการอำเภอไปตั้งที่อำเภอนาแก ปัจจุบันคือ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม แต่ยังคงเรียกชื่อว่า “อำเภอ

เมืองหนองสูงมีฐานะเป็นเมืองได้ประมาณ ๖๓ ปี ส่วนบ้านหนองสูงซึ่งเป็นพื้นที่บริเวณที่ตั้งเมืองหนองสูงเดิม หลังถูกยุบเป็นอำเภอแล้ว ได้ลดฐานะลงเป็นตำบลหนองสูง ขึ้นกับอำเภอมุกดาหาร กับเมืองนครพนมอีกทอดหนึ่ง

๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๐ กระทรวงมหาดไทยได้ออกประกาศเสนานิติกระทรวงมหาดไทย เปลี่ยนชื่ออำเภอหนองสูง ซึ่งตั้งที่ว่าการอยู่ที่ตำบลนาแก เป็นอำเภอนาแก สังกัดจังหวัดนครพนม และเป็นอำเภอนาแกมาตราบเท่าปัจจุบัน

๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๔ ตำบลคำชะอี ได้รับยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอคำชะอีแยกออกมาจากอำเภอมุกดาหาร ทำให้ตำบลหนองสูงต้องแยกมาขึ้นกับกิ่งอำเภอคำชะอี จังหวัดนครพนม

๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๙ กิ่งอำเภอคำชะอี ได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอคำชะอี ตำบลหนองสูงซึ่งอยู่ในเขตนี้ จึงต้องขึ้นกับอำเภอคำชะอี จังหวัดนครพนม

๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๕ ทางราชการได้ประกาศพระราชบัญญัติยกฐานะอำเภอมุกดาหาร จังหวัดนครพนม ขึ้นเป็นจังหวัดมุกดาหาร ทำให้ตำบลหนองสูง ซึ่งมีพื้นที่อยู่ในเขตตามประกาศพระราชบัญญัติดังกล่าว โอนมาสังกัดจังหวัดมุกดาหาร

๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๘ กระทรวงมหาดไทย ออกประกาศแต่งตั้งยกฐานะตำบลหนองสูงขึ้นเป็นกิ่งอำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๖ ได้มีพระราชกฤษฎีกา ยกฐานะกิ่งอำเภอหนองสูงขึ้นเป็นอำเภอหนองสูง สังกัดจังหวัดมุกดาหาร (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐ ตอนที่ ๑๗๙ ลงวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๓๖)

นักปกครองที่ได้รับการแต่งตั้งให้มาดำรงตำแหน่งปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอหนองสูง นับจากที่เป็นกิ่งอำเภอเป็นต้นมา มี ๕ ท่าน คือ

๑. นายศานิตย์ จีรวพัฒน์
๒. นายอุฬาร ภักดีประชา
๓. นายภูมิินทร์ สันติทฤษฎีกร
๔. นายธงชัย ธรรมสุคติ
๕. นายบวร ชินวัตร

ต่อมาเมื่อกิ่งอำเภอหนองสูง ได้รับการยกฐานะให้เป็นอำเภอหนองสูงแล้ว มีนายอำเภอนับถึงปัจจุบัน จำนวน ๑๔ ท่าน คือ

๑. นายบวร ชินวัตร
๒. นายสมโภช กระจำงพิช
๓. นายสมพงศ์ พรหมมาศ
๔. นายสุรชัย ชันอาสา
๕. นายธนวัฒน์ สวรรยาธิปติ
๖. นายพจน์ รักความสุข
๗. นายธีระพิบูลย์ สิงหรา ณ อยุธยา
๘. นายสุรสันต์ เพชรสุพรรณรังษี
๙. นายพิจิตร บุญทัน
๑๐. นายณฤทธิ์ มงคลศรี
๑๑. นายเอกราช มณีกรรณ

๑๒. นายราชนัน ตันประพัฒน์

๑๓. นายปกรณ์ กรรณวัลลี

๑๔. นายสมพร มณีรัตน์

๑.๓ ที่ตั้งอำเภอ

- **ที่ตั้ง** อำเภอหนองสูงตั้งอยู่บริเวณพิกัด วิ.ดี. ๓๑๓๒๒๐ อยู่ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดมุกดาหาร ห่างจากตัวจังหวัดมุกดาหาร ๕๑ กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานคร ๖๓๓ กิโลเมตร
- **พื้นที่** อำเภอหนองสูงมีพื้นที่ประมาณ ๒๘๘ ตารางกิโลเมตร

๑.๔ ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและป่าไม้ที่ยังอุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธาร และแหล่งน้ำธรรมชาติหลายแห่ง เช่น ห้วยกระเบียน ห้วยคันแท ห้วยบังอี ห้วยค้อ ห้วยชัน และหนองสูง เป็นต้น

๑.๕ อาณาเขต มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอ/จังหวัด ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลคำบก อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลห่องแขง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ตำบลผาน้ำย้อย ตำบลบึงงาม ตำบลภูเขาทอง อำเภอหนองพอก ตำบลบุงเลิศ อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลเหล่าโงนงาม ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบลนาโสก อำเภอเมืองมุกดาหาร ตำบลกกแดง ตำบลร่มเกล้า อำเภอนิคมน้ำอ้อม จังหวัดมุกดาหาร

๑.๖ การปกครอง อำเภอหนองสูงแบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๖ ตำบล ๔๔ หมู่บ้าน ดังนี้

๑) ตำบลหนองสูง ๕ หมู่บ้าน	ประชากร ๑,๗๕๗ คน
ชาย ๘๗๔ คน	หญิง ๘๘๓ คน
๒) ตำบลโนนยาง ๑๐ หมู่บ้าน	ประชากร ๖,๐๔๕ คน
ชาย ๓,๐๐๑ คน	หญิง ๓,๐๔๔ คน
๓) ตำบลภูวง ๗ หมู่บ้าน	ประชากร ๒,๗๐๗ คน
ชาย ๑,๓๕๓ คน	หญิง ๑,๓๕๔ คน
๔) ตำบลบ้านเป้า ๖ หมู่บ้าน	ประชากร ๓,๕๔๖ คน
ชาย ๑,๗๕๕ คน	หญิง ๑,๗๙๑ คน
๕) ตำบลหนองสูงใต้ ๘ หมู่บ้าน	ประชากร ๓,๙๗๑ คน
ชาย ๒,๐๑๕ คน	หญิง ๑,๙๕๖ คน
๖) ตำบลหนองสูงเหนือ ๘ หมู่บ้าน	ประชากร ๒,๘๐๘ คน
ชาย ๑,๓๙๓ คน	หญิง ๑,๔๑๕ คน

(ข้อมูล ณ วันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๙)

ประชากรรวม ๒๐,๘๓๔ คน ชาย ๑๐,๓๙๑ คน หญิง ๑๐,๔๔๓ คน ร้อยละ ๑๐๐ นับถือศาสนาพุทธ ความหนาแน่นของประชากรต่อ ๑ ตารางกิโลเมตร ภายในเขตอำเภอ ๗๒.๑๘ คน

๑.๗ หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคระดับจังหวัด จำนวน ๑ หน่วยงาน ดังนี้

- หน่วยประสานงานป่าไม้จังหวัดมุกดาหาร

๑.๘ หน่วยงานราชการส่วนกลาง จำนวน ๘ หน่วยงาน ดังนี้

- ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) อำเภอหนองสูง
- โรงพยาบาลหนองสูง
- หมวดการทางหนองสูง
- สำนักงานท้องถิ่นอำเภอหนองสูง
- สำนักงานวัฒนธรรมอำเภอหนองสูง
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาหนองสูง
- สถานีตำรวจภูธรหนองสูง
- สถานีตำรวจภูธรหนองสูงใต้

๑.๙ หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคระดับอำเภอ จำนวน ๗ หน่วยงาน ดังนี้

- ที่ทำการปกครองอำเภอหนองสูง
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอหนองสูง
- สำนักงานสาธารณสุขอำเภอหนองสูง
- สำนักงานที่ดินอำเภอหนองสูง
- สำนักงานเกษตรอำเภอหนองสูง
- สำนักงานปศุสัตว์อำเภอหนองสูง
- หน่วยสวัสดิ์อำเภอหนองสูง

๑.๑๐ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน ๓ หน่วยงาน คือ

- การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สาขาย่อยอำเภอหนองสูง
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาหนองสูง
- ที่ทำการไปรษณีย์หนองสูง

๑.๑๑ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๕ แห่ง คือ

- ๑) เทศบาลตำบลหนองสูงเหนือ
- ๒) เทศบาลตำบลบ้านเป้า
- ๓) เทศบาลตำบลภูวง
- ๔) องค์การบริหารส่วนตำบลโนนยาง
- ๕) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองสูงใต้

๒. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

อำเภอหนองสูง มีหมู่บ้าน ๔๔ หมู่บ้าน จำนวนครัวเรือน ๖,๕๙๙ ครัวเรือน

๒.๑ ไฟฟ้า มีไฟฟ้าใช้ครอบคลุมทั้ง ๔๔ หมู่บ้าน

๒.๒ ระบบประปา มีระบบประปาหมู่บ้าน ๔๔ หมู่บ้าน ทุกครัวเรือน

๒.๓ โทรศัพท์ มีชุมสายโทรศัพท์ ๑ แห่ง

๒.๔ สถานีวิทยุ สถานีวิทยุชุมชน ๑ แห่ง

๒.๕ การคมนาคม

- ถนนติดต่ออำเภอ ถนนมุกดาหาร – อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
- ถนนระหว่างอำเภอนิคมน้ำอภัย – อำเภอหนองสูง
- ถนนทางหลวงชนบทสายบ้านโป่งแดง – บ้านหนองโอ
- อำเภอหนองสูง – ถนนเชื่อมระหว่างหมู่บ้าน

๒.๖ แหล่งน้ำ

- คลองชลประทาน	จำนวน ๔ สาย
- ฝ่ายกักเก็บน้ำชลประทาน	จำนวน ๔ แห่ง
- ฝ่ายน้ำล้น	จำนวน ๔๖ แห่ง
- บ่อบาดาล	จำนวน ๑๒๐ แห่ง
- ลำห้วย	จำนวน ๑๒ สาย

๓. ด้านสังคม

ประชากรรวม ๒๐,๘๓๔ คน ชาย ๑๐,๓๙๑ คน หญิง ๑๐,๔๔๓ คน ร้อยละ ๑๐๐ นับถือศาสนาพุทธ
(ข้อมูล ณ วันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๙)

สถานบริการด้านสาธารณสุข โรงพยาบาล ขนาด ๓๐ เตียง จำนวน ๑ แห่ง

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชนตำบล จำนวน ๖ แห่ง

บุคลากรทางการแพทย์ ประกอบด้วย แพทย์ ๒ คน ทันตแพทย์ ๒ คน เภสัชกร ๒ คน

พยาบาล ๓๒ คน เจ้าหน้าที่อื่นๆ ๕๘ คน

สถานศึกษาในความรับผิดชอบเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน ๒๒ แห่ง

ห้องสมุดประชาชน จำนวน ๑ แห่ง

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน ๖ แห่ง

วัด จำนวน ๔๗ วัด

สวนสาธารณะ จำนวน ๑ แห่ง

สนามกีฬา จำนวน ๑ แห่ง

ธนาคาร จำนวน ๑ แห่ง

สหกรณ์ จำนวน ๒ แห่ง

สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง จำนวน ๙ แห่ง

ตลาดสด	จำนวน ๑ แห่ง
ตู้ ATM	จำนวน ๓ ตู้
ร้านทอง/ร้านอัญมณี	จำนวน ๑ ร้าน
โชว์รูมและศูนย์บริการรถจักรยานยนต์	จำนวน ๒ แห่ง
การรักษาความสงบเรียบร้อย มีสถานีตำรวจภูธร	จำนวน ๒ แห่ง
สถานีตำรวจภูธรหนองสูง	
สถานีตำรวจภูธรหนองสูงใต้	
พรส. จำนวน ๓๙ คน	
กองร้อยอาสาสมัครรักษาดินแดน	จำนวน ๑ กองร้อย
อส. จำนวน ๑๑ นาย	

๔. ด้านเศรษฐกิจ

พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอหนองสูงเป็นที่ราบสูงและภูเขา มีสภาพป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ ดินมีสภาพเป็นดินร่วนปนทราย มีสภาพอากาศร้อน และแห้งแล้งปริมาณน้ำฝนน้อยถึงมากทำให้เกิดภัยแล้งและน้ำท่วม พื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่เป็นนาข้าว โดยส่วนใหญ่จะปลูกข้าวเหนียว กข ๖ (๖๔ %) รองลงมาเป็นข้าวหอมมะลิ ๑๐๕ (๑๐ %) ในปี ๒๕๔๐/๒๕๔๑ ผลผลิตที่ได้เฉลี่ย ๔๕๑ กก./ไร่ สำหรับข้าวเหนียว กข ๖ และผลผลิตเฉลี่ย ๔๒๗ กก./ไร่ สำหรับข้าวหอมมะลิ ๑๐๕ ส่วนการเพาะปลูกพืชไร่ เช่น อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง การปลูกหญ้าเพื่อผลิตเมล็ด ซึ่งมีพื้นที่เพาะปลูกไม่มากนัก (๑๐%) การเพาะปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น เช่น ยางพารา มะม่วง ลำไย มีพื้นที่เพาะปลูกไม่มากนักเช่นกัน (๘%) ประชากรมีรายได้เฉลี่ย ๒๕,๐๙๖ บาท/คน/ปี และมีผู้จดทะเบียนยากจน สย.๖ จำนวน ๔,๔๕๕ ราย มีเครือข่ายอาสาสมัคร เกษตร และยุวเกษตรกร ๑๙๗ ราย

พืชเศรษฐกิจ คือ ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง พืชผัก ผลไม้ การผลิตหญ้าเลี้ยงสัตว์

สัตว์เศรษฐกิจ การเลี้ยงโค สุกร

อุตสาหกรรมในครัวเรือน ทอผ้า จักรสาน แปรรูปผลผลิต

สหกรณ์การเกษตร จำนวน ๒ แห่ง ประกอบด้วย

๑) สหกรณ์การเกษตรหนองสูง จำกัด

๒) สหกรณ์การเกษตรโนนยาง จำกัด

๕. ด้านการท่องเที่ยว

ในปี ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙ มีผู้มาเยือนและท่องเที่ยวที่อำเภอหนองสูง ประมาณ ๔๕,๐๐๐ คน มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น น้ำตกตาดโตน วัดบรรพตคีรี (ภูจ้อก้อ) หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง บ้านเป่า หมู่บ้านโฮมสเตย์ บ้านภู ศูนย์วัฒนธรรมเอกลักษณ์เมืองหนองสูงและอนุสาวรีย์เจ้าเมืองหนองสูง

การเงินการคลัง มีธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ๑ แห่ง สหกรณ์การเกษตร

๒ แห่ง กองทุนหมู่บ้าน ๔๔ กองทุน

๖. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ได้แก่

๖.๑ ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าดงบังอี แปลงที่ ๑,๕,๖,๗

๖.๒ ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูสีฐาน

๖.๓ เขตห้ามล่าสัตว์ป่า ผาน้ำทิพย์ ๑ แห่ง